

Dr. Hengl Melinda PhD

egyetemi adjunktus (PTE ÁJK), Büntető és Polgári Eljárásjogi Tanszék, a Bűnügyi tagozat mentora

Az előzetes kényszergyógykezelés és a kényszergyógykezelés a kontinentális és a *common law* jogcsalád keretei között: a magyar és az angol szabályozás főbb sajátosságai

I. A jogrendszer fogalma és a jogcsaládok típusai

Minden társadalom rendelkezik bizonyos mértékű renddel azért, hogy a tagjai hosszabb ideig képesek legyenek egymással kölcsönhatásban létezni. Ez a rend (rendszer) azonban nem univerzális, mert a különböző társadalmak eltérő rendszereket alakítottak ki.¹

A jogrendszer fogalma nem egyenlő a jogi rendszer definíciójával. A jogi rendszer a szélesebb meghatározás, magába foglalja a jogi normákat alkotó és alkalmazó szervezeteket, valamint az ezeket megvalósító emberi magatartásokat is.² A jogi rendszer lényegét tekintve: „*a társadalom jogi jelenségeinek funkcionálisan összefüggő rendszere.*”³

A jogrendszer azonban csak a normatív elemeket tartalmazza, és értelmezhető tágabb vagy szűkebb megközelítésben is. Tágabb értelemben véve a jogrendszer rendezett összessége egy adott állam érvényes jogi normáinak és az azokhoz kötődő jogi előírásoknak. Szűkebb értelemben véve azonban a jogrendszer az adott állam esetén csak a hatályos jogszabályok rendezett összességét jelenti.⁴ A jogrendszer, mint összesség nem halmaz, hanem rendszer jellegű, ami megmutatkozik: a belső ellentmondás mentességben, a relatív koherenciában, a strukturáltságban és a tagozódásban.⁵ A jogrendszerek belső tagozódásában a történelmi körülmények, valamint a jogi szabályozás hagyományai és sajátosságai hatására eltérések tapasztalhatók. A tagozódás hatással bír pl.: a jogalkotásra és jogalkalmazásra, valamint a jogtudomány rendszerére is.⁶

A jogtudomány felől közelítve az egyes jogrendszerek különböző jogcsaládokba sorolhatók. Az osztályozás alapja lehet: 1.) az időrendi elkülönítés (ókori, középkori, újkori és legújabbkori jogrendszerek), 2.) a nyelvi-etnikai szempont (pl.: angol, francia, germán, japán, maláj, spanyol, szláv jogrendszerek), valamint 3.) a földrajzi felosztás (pl.: angolszász, afro-ázsiai, germán, romanista, szláv jogrendszerek). Továbbá a jogtechnikai megoldások, valamint a filozófiai, gazdasági és

¹ Gary Slapper – David Kelly: *The English Legal System*. Cavendish Publishing Limited, London – Sydney – Portland, Oregon 2003. 1-2. o.

² Szilágyi Péter: *Jogi alaptan*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 2011. 361. o.

³ Visegrády Antal: *Jogi alaptan*. Menedzser Praxis Szakkönyvtár és Gazdasági Tanácsadó Kft., Budapest 2015. 17. o.

⁴ Szilágyi: i. m. 361. o.

⁵ Szilágyi: i. m. 362. o.

⁶ Visegrády: i. m. 17. o.

politikai szempontok mentén a 4.) – egyben a legelfogadottabb és legismertebb – csoportosítási szempontrendszer alapján elkülöníthető a négy mai jogcsalád: 1. a kontinentális, 2. a *common law*, 3. a szocialista, valamint 4. a vallási (muzulmán, hindu jog) és tradicionális (távol-keleti, fekete-afrikai).⁷

I.1. A kontinentális és a *common law* jogcsalád

A kontinentális jogcsalád története az ókori Róma jogával indult, és ezáltal a világ első jogcsaládjának tekinthető.⁸ A középkorban a római jog ötvöződött a kánonjoggal és a kereskedők szokásjogával, így alakult ki az a *ius communé* (közös jog), amely a kontinentális jogrendszerekkel bíró európai országok jogává vált. Ezen országoknak 2 csoportja különböztethető meg: a római-francia és a német-germán.⁹ A kontinentális jogrendszerek mára már tovább fejlesztették és több esetben módosították a több ezer évvel ezelőtti római jogot. Napjainkra ebbe a jogcsaládba tartozik Európa minden jogrendszere – kivéve Nagy Britanniát –, a latin-amerikai és a közel-keleti országok, Afrika országainak egy része, Indonézia és Japán is.¹⁰ A kontinentális jogrendszerekre a nemzetközi összehasonlító jogi irodalom: *civil law* jogrendszerekként hivatkozik (szembe állítva azt a *common law* jogrendszerekkel).¹¹

Főbb jellegzetességei 6 pontban foglalhatók össze. 1.) Az írott jogforrások (pl. törvények) jelentik a jogrendszer pilléreit. 2.) Viszonylagos absztraktság jellemző a jogszabályokra, mert az egyes konkrét esetektől függetlenül rögzítik az egyes magatartásmintákat. 3.) Optimális általánossággal bírnak a jogszabályok, tehát nem túl általánosak, de elég általánosak, ezáltal helyzetek meghatározott típusaira jól alkalmazhatók. 4.) Mereven elválik egymástól a jogalkotás és a jogalkalmazás. 5.) A joggyakorlat által kikristályosodott (a jogászok – bírók – által értelmezett jogszabályok) „másodlagos szabályok” is részét képezik. 6.) Önálló, zárt rendszerű joganyag, így – elméletben – minden felmerülő kérdés megoldható egy létező jogszabály értelmezésével.¹²

A *common law* (angolszász)¹³ jogcsalád modellje az angol jog, amely történeti jellegű, fejlődése egységes és töretlen. Minden régi jogszabály egyben mai is (kivéve, ha azóta lerontotta valamilyen szokás vagy ellenkező törvény) és annál nagyobb egy jogszabály tekintélye, minél régebben keletkezett. Napjainkban ebbe a jogcsaládba tartozik: az Angliára és Wales-re kiterjedő angol jog,

⁷ Visegrády: i. m. 18-19. o.

⁸ Visegrády: i. m. 19. o.

⁹ Kelemen Katalin – Mezei Péter: A kontinentális jogrendszerek. In: Internetes Jogtudományi Enciklopédia (szerk. Jakab András – Könczöl Miklós – Menyhárd Attila – Sulyok Gábor). <http://ijoten.hu/szocikk/a-kontinentalis-jogrendszerek> (2026. 04. 08.) 1. o.

¹⁰ Visegrády: i. m. 19. o.

¹¹ Kelemen – Mezei: i. m. 2. o.

¹² Visegrády: i. m. 19. o.

¹³ Szilágyi: i. m. 364. o.

az Amerikai Egyesült Államok joga (kivéve: Louisiana-t és Puerto Rico-t), Kanada joga, a volt Brit Nemzetközösség országainak joga (Ausztrália és Új Zéland), és a volt angol gyarmatok országainak joga (pl. Kenya).¹⁴ A *common law* kifejezés magyarul közös jogot vagy közönséges jogot jelent, de egyik nyelvben sem szokták ezt a szókapcsolatot lefordítani, mert ezáltal könnyen összekeverhető lenne a kontinentális jogrendszerhez köthető – szintén közös jogot jelentő – *ius communé*-val.¹⁵

Az angolszász jogrendszerek történeti struktúrája a jog történetileg kialakult rétegeiből áll: a *common law*-ból, az *equity*-ből és a *statute law*-ból.¹⁶ A *common law* az alapvető jogforrás, amely tartalmazza a büntetőjogot, a szerződési jogot és a polgári jogi felelősség szabályozását. Az *equity* napjainkban a jogrendszer másik alapvető – a *common law*-t kiegészítő – ágazata, amely magába foglalja a részvénytársasági jogot, a csődjogot, az ingatlanjogot, valamint a végrendeletek értelmezését és az örökségek felosztását. A *common law* és az *equity* együtt hozza létre az esetjogot (*case law*), ezzel szemben a *statute law* a törvényi jogot jelöli.¹⁷

Az angol jog főbb jellegzetességei – a kontinentális jogcsaládnál használt felsorolási rendszer szerkezetét követve, a következő – 6 pontban foglalhatók össze. 1.) A jogrendszer nem kodifikált, tehát nincs törvénybe foglalva szabályainak jelentős része. 2.) és 3.) Szabályai kevésbé elvontak és kevésbé általánosak, mert egy adott szabály egy konkrét vitás ügy eldöntésekor keletkezik, arra vonatkozik, majd a későbbiekben alkalmazzák azt más esetekre is. 4.) A királyi bíróságok: a Királyi Tábla Bíróság (*Court of King's Bench*), a Közönséges Perek Bírósága (*Court of Common Pleas*) és a Pénzügyi Bíróság (*Court of Exchequer*) joggyakorlatában alakult ki az alapvető jogforrásként szolgáló *common law*. 5.) Bíró alkotta jog a XIII. század óta, amely a XV. és a XVI. században továbbra is önálló fejlődési pályán haladva ellenállt – a kontinensen általánossá váló – római jog recepciójának, ezáltal a jogfejlesztés motorja a precedensrendszer lett. 6.) Nyílt rendszerű joganyag, amely lehetővé teszi minden kérdés megoldását, de nem tartalmaz minden körülmények között alkalmazandó anyagi jogszabályokat.¹⁸

A kontinentális és a *common law* jogcsalád fent kifejtett 6 szempont mentén történő összehasonlítása alapján tehető legfőbb megállapításokat a következő táblázatba rendezve összegzem:

¹⁴ Visegrády: i. m. 20. o.

¹⁵ Kelemen Katalin: A common law jogrendszerek. In: Internetes Jogtudományi Enciklopédia (szerk. Jakab András – Fekete Balázs) <http://ijoten.hu/szocikk/a-common-law-jogrendszerek> (2026. 04. 08.)

¹⁶ Szilágyi: i. m. 364. o.

¹⁷ Visegrády: i. m. 20-22. o.

¹⁸ Visegrády: i. m. 19-20. o.

	<i>Kontinentális jogcsalád</i>	<i>Common law jogcsalád</i>
1.) Kodifikált?	Igen	Nem
2.) Elvontság (absztraktság)?	Viszonylagos absztraktság	Kevésbé elvont
3.) Általánosság?	Optimális általánosság	Kevésbé általános
4.) Jogalkotás és jogalkalmazás viszonya?	Mereven elválnak egymástól	Nem válnak el mereven egymástól
5.) Bírók szerepe?	A bírók által értelmezett jogszabályok („másodlagos szabályok”) is részét képezik	Bíró alkotta jog, precedensrendszer
6.) Rendszere?	Zárt rendszerű joganyag	Nyílt rendszerű joganyag

II. Az elmeállapot megfigyelése, az előzetes kényszergyógykezelés és a kényszergyógykezelés főbb szabályozási elemei a magyar és az angol jogrendszerben

A magyar jogrendszer a kontinentális jogcsaládba tartozik. A jogrendszer azonos jellegű jogszabályokból álló jogszabálycsoportokat magába foglaló jogágakra tagozódik, pl. büntetőjog.¹⁹

A büntetőjog 3 részre osztható: az anyagi, az alaki és a büntetésvégrehajtási jogra. Az anyagi büntetőjog jelenti a szűkebb értelemben vett büntetőjogot, és azon jogszabályok összességét, amelyek a büntetésekkal, a bűncselekményekkel és a büntetőjogi jogkövetkezményekkel foglalkoznak, fő forrása a Büntető Törvénykönyv. Az alaki büntetőjog az elvont anyagi jogi jogszabályok konkrét megvalósítását szabályozza (Büntetőeljárás törvény). A büntetésvégrehajtási jog pedig a szankciók végrehajtásának fogantatási szabályait rögzíti.²⁰

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (továbbiakban: Be.) a bizonyítékokat két csoportra osztja: bizonyítási eszközökre (tanúvallomás, a terhelt vallomása, szakvélemény, pártfogó felügyelői vélemény, tárgyi bizonyítási eszköz és elektronikus adat) és bizonyítási cselekményekre (szemle, helyszíni kihallgatás, bizonyítási kísérlet, felismerésre bemutatás, szembesítés és műszeres vallomás ellenőrzés).²¹ A bizonyítási eszközök közé tartozó szakvélemény egyik speciális típusa az, amikor a szakvélemény megállapítása szerint a terhelt elmeállapotának hosszabb idejű szakértői megfigyelése indokolt. Ilyen esetben a hatóság – vádemelés előtt az ügyészség, vádemelés után a bíróság – elrendelheti a terhelt elmeállapotának megfigyelését. Az elrendelés esetén 1 hónapra (amely határidő 1 hónappal meghosszabbítható a megfigyelést végző intézet véleménye alapján) beutalja a terheltet az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetbe (ha fogva van), vagy a

¹⁹ *Visegrády*: i. m. 18-19. o.

²⁰ *Irk Albert*: A magyar anyagi büntetőjog. Dunántúli Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda R.-T. Pécs 1933. 7. o.

²¹ *Herke Csongor*: Magyar büntetőeljárás. Egyetemi jegyzet. Pécs 2026. 50. o.

jogszabály által meghatározott pszichiátriai fekvőbeteg-intézetbe (ha szabadlábon van).²² A bizonyítékok között szabályozza a Be. az elmeállapot megfigyelését, de ez tartalmilag inkább a kényszerintézkedések közé tartozna, mert lényegében kényszer alatti megvizsgálását jelenti az előzetes kényszergyógykezelés feltételeinek.²³

Az előzetes kényszergyógykezelés elrendelésére többnyire azon adatok alapján kerül sor, amelyek az elmeállapot megfigyelése során keletkeztek.²⁴ Az előzetes kényszergyógykezelés a Be. felosztása szerint a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedések közé tartozik.²⁵ A magyar kényszerintézkedési rendszer 2 részre osztható: a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedésekre (az előzetes kényszergyógykezelés mellett ide tartozik: az őrizet, a távoltartás, a bűnügyi felügyelet és a letartóztatás) valamint a vagyont érintő kényszerintézkedésekre (kutatás, motozás, lefoglalás, zár alá vétel, elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele és tárhelyszolgáltatás felfüggesztése).²⁶ „Az előzetes kényszergyógykezelés a kóros elmeállapotú terhelt személyi szabadságának bírói elvonása a jogerős ügydöntő határozat meghozatala előtt.”²⁷ A vádemelés előtt elrendelt kényszerintézkedés az elsőfokú bíróság tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig tart, de tartamának maximális ideje 6 hónap lehet, az időtartamot a bíróság a vádemelés előtt alkalmanként legfeljebb 6 hónappal meghosszabbíthatja.²⁸ Az előzetes kényszergyógykezelést is az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben kell fogatosítani. Az előzetes kényszergyógykezelés feltételei azonosak a kényszergyógykezelés feltételeivel.²⁹

A kényszergyógykezelést a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) az intézkedések között szabályozza.³⁰ A kényszergyógykezelést a bíróság rendelheti el,³¹ elrendelésének 4 feltétele a következő: kóros elmeállapot, személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó bűncselekmény elkövetése, bűnmegelőzési érdek, valamint büntethetőség esetén 1 évi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabása.³² A kényszergyógykezelést akkor kell megszüntetni, ha már nem áll fenn a szükségessége.³³ A kényszergyógykezelés végrehajtási helye is az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet.³⁴

²² A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (továbbiakban: Be.) 195. § (1) bekezdés

²³ Herke: Magyar büntetőeljárás... 67. o.

²⁴ Uo.

²⁵ Be. 272. § (1) bekezdés e) pont

²⁶ Be. 272. § (1)-(3) bekezdés.

²⁷ Be. 301. § (1) bekezdés

²⁸ Be. 301. § (5) és (6) bekezdés

²⁹ Herke: Magyar büntetőeljárás... 68. o.

³⁰ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) 63. § (1) bekezdés h) pont

³¹ A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban: Bv. tv.) 34. § (2) bekezdés

³² Herke: Magyar büntetőeljárás... 68. o.

³³ Btk. 78. § (2) bekezdés

³⁴ Bv. tv. 326. § (1) bekezdés

Az angol büntetőjogi kódex hiánya miatt nehezebben láthatók át az angol büntetőeljárás részletes szabályai, amelyek – a büntető eljárásjogi kodifikáció hiánya miatt – évszázadok alatt, fokozatosan jöttek létre. Napjainkban a legfőbb jogforrásainak a parlament által hozott, a büntető eljárásjogot érintő kb. 150 törvény (*Acts of Parliament*) tekinthető, amelyek közül néhány alkotmányos státuszú: az 1215-ös *Magna Carta*, az 1688-as *Bill of Rights* és az 1998-as *Human Rights Act*. A büntetőeljárás egyes meghatározó területeit szabályozó hangsúlyos parlamenti törvények közé tartozik pl.: a bíróságok szerkezetét és eljárásait rögzítő 1968-as *Criminal Appeal Act* (Büntetőjogi Fellebbezési Törvény), az 1980-as *Magistrates' Court Act* (Magisztrátusi Törvényszéki Törvény) és az 1981-es *Supreme Court Act* (Legfelsőbb Bírósági Törvény); valamint a rendőri erők szerkezetét meghatározó 1996-os és 1997-es *Police Act* (Rendőrségi Törvény), a rendőrségi bűnesetek kivizsgálását szabályozó 1984-es *Police and Criminal Evidence Act* (PACE, Rendőrségi és Büntető Bizonyítási Törvény). A *common law* és a törvényerejű jogszabályok (*statutory provisions*) keveréke alkotja: egyrészt a tárgyalást megelőző szakaszt szabályozó törvények körét, a vonatkozó parlamenti törvények közül kiemelendő pl.: az 1915-ös *Indictments Act* (Vádemelési Törvény) és az 1996-os *Criminal Procedure and Investigations Act* (Büntető Eljárásjogi és Nyomozási Törvény); másrészt a tárgyalás irányításának és a bűnügyi bizonyításnak a szabályait is, amelynél érdemes hangsúlyozni pl.: az 1898-as *Criminal Evidence Act*-ot (Bűnügyi Bizonyítási Törvényt). De pl. a *Rules Committees* (Jogszabályok Bizottságai) által alkotott, írott jognak számító, törvényszéki jogszabályok adják a büntetőeljárás részletes jogszabályainak egy jelentős csoportját, valamint több hivatalos dokumentum pl.: gyakorlati jogszabálygyűjtemény, belügyminisztériumi körlevél (*circularis*) és legfőbb ügyészi irányelv (*guidelines*) is kiegészíti a rendszert. Továbbá jelentős forrás az esetjog, amely az angol büntetőeljárás teljes területét szabályozza. Végző megoldásként – a büntető eljárási törvénytár hiányában – akár még történeti forrásokból (pl.: Sir James Fitzjames Stephen: „Anglia büntetőjogának történelme” című; vagy Sir Leon Radzinowicz: „Az angol büntetőjog története” című művéből) származó levezetések is, valamint híres jogtörténészek (pl.: John Langbein és John Beattie) kutatásai is felhasználhatók.³⁵

Az angol bizonyítási jog a sztenderd és a terhelő bizonyítási adatok összessége, amelyet a kizáró szabályok halmaza (törvényellenesen vagy nem megfelelő módon szerzett bizonyítékok, hallomás-bizonyítékok és rossz karakterű bizonyítékok) árnyal.³⁶ Az 1898-as *Criminal Evidence Act* (Bűnügyi Bizonyítási Törvény) és azóta bekövetkezett módosításai nem említik a szakvéleményt és a szakértői bizonyítékot.³⁷ Az 1984-es *Police and Criminal Evidence Act* (Rendőrségi és Bűnügyi Bizonyítékokról szóló Törvény) szabályozásában találhatók szakértőkkel kapcsolatos

³⁵ Herke Csongor: A német és az angol büntetőeljárás alapintézményei. Egyetemi jegyzet. Pécs 2011. 5-8. o.

³⁶ Herke: A német és az angol... 43. o.

³⁷ *Criminal Evidence Act* 1898 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/61-62/36> (2026. 04. 08.)

szabályozások is (pl. 81. szakasz a szakértői bizonyítékokról), azonban ez sem tartalmazza az elmeszakértői véleményt.³⁸ Az 1996-os *Criminal Procedure and Investigations Act* (Büntető Eljárásjogi és Nyomozási Törvény) 2026-os módosításának 6D szakasza foglalkozik a szakértőkkel és a szakvéleménnyel, azonban ez sem tartalmazza az elmeszakértői véleményt.³⁹ De az 1983-as, majd utoljára 2025-ben módosított⁴⁰ – Angliában és Walesben hatályos⁴¹ – *Mental Health Act* (Mentális Egészségügyi Törvény, továbbiakban: MHA) 35. szakaszában rögzített lehetőség (kórházba szállítás, a vádlott mentális állapotáról szóló jelentés elkészítése érdekében),⁴² véleményem szerint hasonlít a magyar Be. 195. §-ában rögzített elmeállapot megfigyeléséhez. Ez a 35. szakasz rögzíti, hogy a *Crown Court* (Koronabíróság) vagy a *Magistrates' Court* (Magisztrátusi Törvényszék) kezdeményezheti a szabadságvesztéssel büntető bűncselekményt elkövető vádlott meghatározott kórházba történő szállítását, abból a célból, hogy a mentális állapotáról jelentés készüljön, ha szóbeli vagy írásbeli orvosi vélemény alapján megalapozottan feltehető, hogy a vádlott mentális zavarban szenved, továbbá óvadék kiszabása esetén nem lenne lehetséges a jelentés elkészítése. A vádlottat 7 napon belül fel kell venni a kórházba, és a vonatkozó kórházi ápolás időtartama nem haladhatja meg megszakítás nélkül a 28 napot, vagy nem tarthat összesen 12 hétnél tovább. A kórházi ápolás hatálya alatt álló vádlott jogosult a saját költségén egy általa választott, független orvostól véleményt kérni a mentális állapotáról, és ez alapján a kórházi ápolás megszüntetését kérvenyezni.⁴³

Az angol jog a főbb kényszerintézkedések között csak az őrizetbe vételt (*arrest*), a letartóztatást (*detention*), a szabadlábra helyezést óvadék ellenében (*remained on bail*), a kutatást (*search*), a motozást (*search of person*) és a lefoglalást (*seizure*) szabályozza,⁴⁴ tehát a magyar jogban a fent részletezetteknek megfelelően a kényszerintézkedés között elhelyezett előzetes kényszergyógykezelést nem tartalmazza. De az 1983-as, majd utoljára 2025-ben módosított⁴⁵ MHA 36. szakaszában rögzített lehetőség (A vádlott kórházba szállítása, kezelése érdekében),⁴⁶ véleményem szerint hasonlít a magyar Be. 301. §-ában szabályozott előzetes kényszergyógykezeléshez. Ez a 36. szakasz rögzíti, hogy a Crown Court (Koronabíróság) a vádlottat az őrizetbe vétele helyett, a bíróság által meghatározott kórházba utalhatja, ha két orvos szóbeli

³⁸ *Police and Criminal Evidence Act* 1984 Section 81. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1984/60/section/81> (2026. 04. 08.)

³⁹ *Criminal Procedure and Investigations Act* 1996 Section 6D. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/25/section/6D> (2026. 04. 09.)

⁴⁰ *Mental Health Act* 2025 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2025/33/data.pdf> (2026. 04. 04.)

⁴¹ Lucienne Aguirre - Martina Padovano - Matteo Scopetti - Raffaele La Russa - Federico Manetti - Stefano D'Errico - Paola Frati - Vittorio Fineschi: Mental health law: a comparison of compulsory hospital admission in Italy and the UK. *Frontiers in Public Health* 06. October 2023. 3. o. <https://www.frontiersin.org/journals/public-health/articles/10.3389/fpubh.2023.1265046/full> (2026. 04. 02.)

⁴² *MHA* 1983 Section 35. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1983/20/section/35> (2026. 04. 04.)

⁴³ Uo.

⁴⁴ Herke: A német és az angol... 50-57. o.

⁴⁵ *MHA* 2025 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2025/33/data.pdf> (2026. 04. 04.)

⁴⁶ *MHA* 1983 Section 36. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1983/20/section/36> (2026. 04. 04.)

vagy írásbeli véleménye alapján meggyőződött arról, hogy a vádlott olyan jellegű vagy fokú mentális zavarban szenved, amely indokoltá teszi a kórházi kezelését és rendelkezésre áll a megfelelő orvosi ellátás. A vádlottat az érintett kórházba 7 napon belül fel kell venni, és a vonatkozó kórházi tartózkodás időtartama nem haladhatja meg a 28 egybefüggő napot, vagy nem lehet összesen 12 hétnél hosszabb. A kórházi elhelyezés hatálya alatt álló vádlott jogosult arra, hogy a saját költségén véleményt kérjen a saját mentális állapotáról egy általa választott, független orvostól, és ez alapján kérvényezze a kórházi elhelyezése megszüntetését.⁴⁷

Az angol jog 2020-as *Sentencing Act*-je (Büntetés kiszabási Törvénye) nem tartalmazza a kényszergyógykezelést.⁴⁸ Mentális zavarban szenvedő elkövetőkkel kapcsolatos nevesített rendelkezés is csak két szakaszában (78. és 232. szakasz) található, amelyekben többször is utal az 1983-as MHA-re.⁴⁹ Az MHA 37. szakaszának tartalma (37. A bíróságok hatásköre kórházi felvétel vagy gyámság elrendelésére),⁵⁰ véleményem szerint hasonlít a magyar Btk. 63. §-ában az intézkedések között rögzített kényszergyógykezelés tartalmához. Ez a 37. szakasz tartalmaz azokra az esetekre is szabályozást, amikor a *Crown Court* (Koronabíróság) szabadságvesztéssel büntethető bűncselekmény miatt ítéli el a terheltet, azonban a személyt a bíróság határozatában megállapított kórházba kell felvenni, mert két orvos szóbeli vagy írásbeli véleménye alapján mentális zavarban szenved, és ez olyan jellegű vagy mértékű, amely kórházi kezelését indokolja és rendelkezésre áll a megfelelő orvosi kezelés, továbbá – figyelembe véve az ügy összes körülményét, pl.: a bűncselekmény jellegét, az elkövető jellemét és a rendelkezésre álló egyéb lehetőségeket – ez a kórházi kezelés a legalkalmasabb módszer az ügy megfelelő rendezésére.⁵¹

Véleményem szerint – tartalmukat tekintve – a magyar jogban rögzített előzetes kényszergyógykezelés és kényszergyógykezelés „között” helyezkednek el az angol 1983-as MHA 38. szakaszában szabályozott ideiglenes kórházi végzések⁵². Mert ez a 38. szakasz azokat az eseteket szabályozza, amikor a *Crown Court* (Koronabíróság) vagy a *Magistrates' Court* (Magisztrátusi Törvényszék) szabadságvesztéssel büntethető bűncselekmény miatt ítéli el a terheltet, de az elkövető két orvos szóbeli vagy írásbeli véleménye alapján mentális zavarban szenved, és ez olyan jellegű, amely miatt a 37. szakasz szerinti kórházi végzés meghozatala lehet indokolt, azonban az előtt, először ideiglenes kórházi végzés meghozatalára kerül sor, amely alapján az érintett személy felvételre kerül a bíróság határozatában megállapított kórházba (amely csak olyan kórház lehet,

⁴⁷ Uo.

⁴⁸ *Sentencing Act* 2020 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2020/17/contents> (2026. 04. 09.)

⁴⁹ *Sentencing Act* 2020 Section 78. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2020/17/section/78> (2026. 04. 09.) és Section 232. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2020/17/section/232> (2026. 04. 09.)

⁵⁰ MHA 1983 Section 37. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1983/20/section/37> (2026. 04. 04.)

⁵¹ Uo.

⁵² MHA 1983 Section 38. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1983/20/section/38> (2026. 04. 04.)

amelyben a véleményt adó orvosok legalább egyike dolgozik). Az ideiglenes kórházi végzés hatálya meghatározott ideig, de legfeljebb 12 hétig tarthat, ami további 28 napos időszakokkal meghosszabbítható, azonban maximális időtartama nem haladhatja meg a 12 hónapot. Az ideiglenes kórházi végzés hatálya megszűnik, ha az elkövetővel szemben kórházi végzés vagy más döntés meghozatala indokolt.⁵³ Meglátásom szerint az ideiglenes kórházi végzés az ideiglenes jellege miatt, továbbá azért, mert utána fennáll a kórházi végzés elrendelésének valószínűsége: közel áll a magyar Be. 301. §-ában szabályozott előzetes kényszergyógykezeléshez. De a leglényegesebb különbséget a kettő között abban látom, hogy az utóbbi elrendelésére csak a jogerős ügydöntő határozat meghozatala előtt kerülhet sor, míg az angol jogban szabályozott ideiglenes kórházi végzés az elítélést követően születik meg. És álláspontom szerint éppen ez – az ítélet utánisága – miatt közelít a magyar Btk. 63. §-ában rögzített kényszerintézkedéshez, azonban abban különbözik attól a legjelentősebben, hogy a fentebb részletezetteknek megfelelően a magyar kényszergyógykezelés végső időtartama nincs meghatározva, szemben az angol jogban rögzített ideiglenes kórházi végzés hatályának maximált időtartamával.

II. 1. Az elmeállapot megfigyelés főbb szabályozási elemeinek összehasonlítása a magyar és az angol jogban

Az elmeállapot megfigyelésére vonatkozó, fent részletezett magyar és angol szabályozási környezet összehasonlítása alapján tehető legfőbb megállapításokat a következő táblázatba rendezve összegzem:

<i>Elmeállapot megfigyelése</i>	<i>Magyar jog</i>	<i>Angol jog</i>
Melyik jogszabály szabályozza?	Be.	MHA (Mentális Egészségügyi Törvény)
Mikor kerül rá sor?	Ha a terhelt elmeállapotának hosszabb idejű szakértői megfigyelése indokolt.	Ha a terhelt mentális állapotáról jelentés készítése szükséges.
Ki rendelheti el?	Vádemelés előtt az ügyészség. Vádemelés után a bíróság.	Crown Court (Koronabíróság) / Magistrates' Court (Magisztrátusi Törvényszék)
Időtartama?	1 hónap (1 hónappal hosszabbítható)	Folyamatosan maximum 28 nap / Összesen maximum 12 hét

⁵³ Uo.

Hol?	Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben (ha fogva van) / Jogsabály által meghatározott pszichiátriai fekvőbeteg-intézetben (ha szabadlábon van)	Meghatározott kórházban
------	--	-------------------------

A tanulmányban fentebb kifejtettek és a fenti táblázat alapján megállapítható, hogy a magyar és az angol szabályozás – kisebb eltérések mellett – jelentős hasonlóságokat mutat az elmeállapot megfigyelése kérdésében. Bár különböző jogsabályok (a magyar jogban a Be., az angol jogban az MHA) szabályozza az elmeállapot megfigyelését, mégis hasonlóak az alapvető szabályai: az időtartama (a magyar jogban 1 hónap, az angol jogban max. 28 egybefüggő nap), az elrendelő hatóság meghatározása (mindkét jogban bíróság rendelheti el, bár a magyar jogban vádemelés előtt az ügyészség is elrendelheti), és a végrehajtás helye (mindkét jogban kórház, bár a magyar jogban differenciáltabb a szabályozás, és van külön speciális helyszín – Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet – is). Véleményem szerint a magyar jogban a Be. rendszerében elhelyezett, differenciáltabb és részletesebb szabályozás megfelelőbb az elmeállapot megfigyelés szabályainak rögzítésére, mint az angol jogban az MHA keretei között megvalósuló szabályozás.

II. 2. Az előzetes kényszergyógykezeléshez kapcsolódó főbb szabályozási elemek összehasonlítása a magyar és az angol jogban

Az előzetes kényszergyógykezeléshez kapcsolódó, fent részletezett magyar és angol szabályozási környezet összehasonlítása alapján tehető legfőbb megállapításokat a következő táblázatba rendezve összegzem:

<i>Előzetes kényszergyógykezelés</i>	<i>Magyar jog</i>	<i>Angol jog</i>
Melyik jogsabály szabályozza?	Be.	MHA (Mentális Egészségügyi Törvény)
Mikor kerül rá sor?	Ha a kóros elmeállapotú terhelt, személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó bűncselekményt követett el, a bűnmegelőzési érdek ezt indokolja, és büntethetőség esetén	Ha két orvos véleménye alapján mentális zavarban szenved a vádlott és indokolt a kórházi kezelése.

	1 évi szabadságvesztésnél súlyosabban lenne büntethető.	
Ki rendelheti el?	Bíró	Crown Court (Koronabíróság)
Időtartama?	Az elsőfokú bíróság tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig, de maximum 6 hónapig. (Vádemelés előtt alkalmanként maximum 6 hónappal meghosszabbítható.)	Maximum 28 egybefüggő nap / Maximum összesen 12 hét
Hol?	Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben	A bíróság által meghatározott kórházban.

A tanulmányban fentebb kifejtettek és a fenti táblázat alapján megállapítható, hogy a magyar és az angol jog – egyes kisebb hasonlóságok mellett – eltéréseket mutat az előzetes kényszergyógykezeléshez kapcsolódó szabályozásban. Mindkét jogban hasonló az elrendelő (a magyar jogban a bíró rendelheti el, az angol jogban a *Crown Court* - Koronabíróság); és kissé hasonlít a végrehajtás helye (a magyar jogban ez az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet, az angol jogban pedig a bíróság által meghatározott kórház). De különböző jogszabályok (a magyar jogban a Be., az angol jogban az MHA) tartalmazzák az előzetes kényszergyógykezeléshez kapcsolódó rendelkezéseket. És jelentős eltérést mutat a maximális időtartam szabályozása (a magyar jogban 6 hónap, amely még 6 hónappal hosszabbítható; míg az angol jogban csak 28 egybefüggő nap vagy összesen 12 hét), valamint az elrendelés feltételrendszere is (bár mindkét jogban megjelenik a kóros elmeállapot (magyar jog) vagy a mentális zavar (angol jog) feltételként, azonban a további kritériumokban eltérések tapasztalhatók). Megfelelőbbnek tartom a magyar jog által alkalmazott azon megoldást, miszerint minden esetben az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben kerül végrehajtásra az előzetes kényszergyógykezelés, mert véleményem szerint ezáltal gyakorlottabb és tapasztaltabb szakemberekből álló személyzet áll rendelkezésre az előzetes kényszergyógykezeléshez. Jó megoldásnak tartom az angol szabályozás azon elemét, hogy két orvos véleménye szükséges a kórházi kezelés indokoltságának megállapításához, mert véleményem szerint ezáltal megalapozottabb bírói döntés meghozatalára van lehetőség. Ezért javaslom a magyar Be. 301. §-ának módosítását a következők szerintire: „Az előzetes

kényszergyógykezelés a kóros elmeállapotú terhelt személyi szabadságának bírói elvonása – *két egybehangzó orvosi szakvélemény alapján* – a jogerős ügydöntő határozat meghozatala előtt.”⁵⁴

II. 3. A kényszergyógykezelés főbb szabályozási elemeinek összehasonlítása a magyar és az angol jogban

A kényszergyógykezelésre vonatkozó, fent részletezett magyar és angol szabályozási környezet összehasonlítása alapján tehető legfőbb megállapításokat a következő táblázatba rendezve összegzem.

<i>Kényszergyógykezelés</i>	<i>Magyar jog</i>	<i>Angol jog</i>
Melyik jogszabály szabályozza?	Btk. és Bv. tv.	MHA (Mentális Egészségügyi Törvény)
Mikor kerül rá sor?	Ha a kóros elmeállapotú terhelt, személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó bűncselekményt követett el, a bűnmegelőzési érdek ezt indokolja, és büntethetőség esetén 1 évi szabadságvesztésnél súlyosabban lenne büntethető.	Ha a mentális zavarban szenvedő terheltet elítélik szabadságvesztéssel büntethető bűncselekmény miatt, és két orvos véleménye alapján kórházi kezelése indokolt.
Ki rendelheti el?	Bíróság	Crown Court (Koronabíróság)
Időtartama?	Nincs konkrét időtartam meghatározva (addig tart, ameddig szükséges).	Nincs konkrét időtartam meghatározva.
Hol?	Igazságügyi Megfigyelő és Elmeógyógyító Intézetben	A bíróság határozatában megállapított kórházban

A tanulmányban fentebb kifejtettek és a fenti táblázat alapján megállapítható, hogy a magyar és az angol szabályozás – kisebb eltérések mellett – hasonlóságokat mutat a kényszergyógykezelés kérdésében. Mindkét jogban hasonló az elrendelő (a magyar jogban a bíróság rendelheti el, az angol jogban a *Crown Court* - Koronabíróság); egyik jogban sincs konkrétan meghatározva az időtartama; és kissé hasonlít a végrehajtás helye (a magyar jogban ez az Igazságügyi Megfigyelő és Elmeógyógyító Intézet, az angol jogban pedig a bíróság által meghatározott kórház). De különböző jogszabályok

⁵⁴ Be. 301. § (1) bekezdés – az idézett §-ban dőltten szedett szövegrész a Szerző módosítási javaslata

(a magyar jogban a Btk. és a Bv. tv., az angol jogban az MHA) tartalmazzák a kényszergyógykezelés szabályait. Az elrendelés feltételrendszerében hasonlóság, hogy mindkét jogban megjelenik a kóros elmeállapot (magyar jog) vagy a mentális zavar (angol jog) feltételként, továbbá az elkövetett bűncselekmény szabadságvesztéssel fenyegetettsége, azonban a további kritériumokban eltérések tapasztalhatók (pl.: a magyar jog a bűnmegelőzési érdeket hangsúlyozza, az angol jog pedig a két orvosi vélemény szükségességét). Megfelelőbbnek tartom a magyar jogban rögzített azon szabályozást, hogy a kényszergyógykezelés végrehajtására minden esetben az egyetlen erre specializálódott intézményben (az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben) kerül sor, mert ezáltal álláspontom szerint tapasztaltabb és gyakorlottabb szakemberekből álló személyzet áll rendelkezésre a kényszergyógykezelés fogatosításához.

III. Összegzés

A tanulmányban párhuzamba állítva tárgyaltam az elmeállapot megfigyelésével, az előzetes kényszergyógykezeléssel és a kényszergyógykezeléssel kapcsolatban – a két eltérő jogcsaládhoz (kontinentális és *common law*) tartozó – magyar és angol szabályozási modell megoldásait.

Összegzésként a fent kifejtettek alapján megállapítható, hogy mindhárom elemzett témában tapasztalhatók hasonlóságok és eltérések is, az 5 vizsgálati szempont (Melyik jogszabály szabályozza?; Mikor kerül rá sor?; Ki rendelheti el?; Időtartama?; Hol?) mentén haladó elemzés eredményei alapján. Jelentős különbség, hogy mindhárom esetben lényegesen eltérnek a vonatkozó jogszabályok: míg a magyar jogban a Be.-ben, a Btk.-ban és a Bv. tv.-ben található az érintett §-ok, addig az angol jogban az MHA külön része (III. rész) tárgyalja a büntetőeljárásban érintett vagy elítélt betegekre vonatkozó szabályokat.⁵⁵ Az elmeállapot megfigyelése esetén – kisebb eltérések mellett – jelentős hasonlóságok tapasztalhatók a két vizsgált jogban. Azonban az előzetes kényszergyógykezeléshez kapcsolódó szabályozásban – egyes kisebb hasonlóságok mellett – inkább eltérések tapasztalhatók. Míg a kényszergyógykezelés témájában – kisebb eltérések mellett – hasonlóságok mutatkoznak.

Az elemzés során – a párhuzamba állításon túl – kifejtettem véleményemet egyes szabályozási elemekkel összefüggésben, valamint javaslatot fogalmaztam meg a magyar Be. szövegének módosítására az előzetes kényszergyógykezeléssel kapcsolatban.

⁵⁵ MHA 1983 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1983/20/contents> (2026. 04. 04.)